

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Paracelsus

Opus Paramirum - Principiile artei medicale / Paracelsus ; cuv. introd.: Franz Hartmann ; trad. și note: Alexandru Anghel. - Ed. a 4-a, reviz.. - București : Herald, 2020
Conține bibliografie
Index

ISBN 978-973-111-779-9

I. Hartmann, Franz (pref.)
II. Anghel, Alexandru (trad.)
133.4
61

Pentru noutăți și comenzi:
www.edituraherald.ro
office@edituraherald.ro

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61
Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60
Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

Theophrastus Paracelsus, *Bücher und Schriften*.
ed. Johannes Huser, Bd. 1-2, Conrad Waldkirch, Basel, 1589.
Reed. Hildesheim: Olms, 1971.

Paracelsus (Theophrastus Bombastus von Hohenheim, 1493-1541),
Essential Theoretical Writings, ed., tr., com. și intr. de Andrew Weeks,
Brill, Leiden/Boston, 2008.

PHILIPPUS THEOPHRATUS BOMBAST VON HOHENHEIM

PARACELSDS CEL MARE

Filosof al Monarhiei, Prinț al Spagiriților, Astronom Șef,
Medic Eminent și Trismegist al Tainelor Mecanice

Opus Paramirum

PRINCIPIILE ARTEI MEDICALE

Cuvânt introductiv:
FRANZ HARTMANN

Traducere, note și îngrijire ediție:
ALEXANDRU ANGHEL

EDITURA HERALD
București

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2020

CUPRINS

Cuvânt introductiv 9

CARTEA ÎNTÂI

Caput Primum 48

[Cele trei elemente constitutive ale ființei omenești. Focul și importanța lui: este esență a lucrurilor, sursă a cunoașterii și element de verificare a artei medicului.]

Caput Secundum 55

[*Prima materia. Ultima materia.* Toate procesele din natură au la bază voința divină. *Tria prima:* sulful, mercurul și sarea sunt elementele constitutive ale ființei omenești. *Limbus-ul*]

Caput Tertium 62

[Bolile sunt cauzate de *substantiae ens*. Boala este masculină, întrucât ceea ce o cauzează este de natură masculină, adică materia astrală din *limbus*.]

Caput Quartum 69

[Originea bolii nu este de natură umorală sau compozită, ci trebuie căutată în întipărirea astrală]

Caput Quintum 77

[Teoria asemănării, Ideea de „imagine”. Ceea ce vindecă un lucru își poate exercita puterea vindecătoare asupra unui lucru asemănător, ceea ce se explică prin mila divină.]

Caput Sextum 84

[Disecția unui corp la un moment dat nu poate evidenția puterile vindecătoare inerente acestuia. Această putere este dată de cele trei substanțe fundamentale. Înțelegerea corectă a procesului vieții.]

Caput Septimum 90

[Bolile interioare pot fi vindecate prin lucrurile exterioare. Microcosmosul este asemeni macrocosmosului. Corpul omenesc este unul singur și totodată două: corpul de sămânță și corpul de hrană]

Caput Octavum 98

[Continuarea teoriei celor două corpuri. Regimul și dieta. Dumnezeu nu a lăsat niciodată ca o boală să apară fără să creeze și leacul pentru aceasta. Componenta etică a vindecării.]

CARTEA A DOUA

Caput Primum 107

[Cele trei substanțe fundamentale: sulf, mercur, sare și componentele lor organice. Bolile ce sunt produse pot fi vindecate cu *nomina* și *causae* echivalente.]

Caput Secundum 115

[Transformările care duc la vindecarea bolilor au loc în urma acțiunii puterilor arcanе, a utilizării ierburilor și a influențelor astrale.]

Caput Tertium 127

[*Compositum* sau remediul cu valențe universale. Puterea sa de vindecare este dată de prezența în el a întregii lumi, a cerurilor și puterilor pământești. Meditație asupra morții.]

Caput Quartum 133

[Asemănarea proceselor de exaltare ale celor trei substanțe din lumea exterioară cu cele din interiorul corpului. Alchimia interioară a Mercurului și bolile care rezultă de aici.]

Caput Quintum 138

[Alchimia interioară a sării. Bolile care rezultă în urma acestor procese. Natura particulară a sării determină natura particulară a bolii.]

Caput Sextum 143

[Alchimia interioară a Sulfului. Bolile care rezultă în urma acestor procese. Natura specifică a sării determină natura particulară a bolii.]

Caput Septimum 149

[Despre bolile congenitale, adică bolile care nu rezultă din cauze anterioare, ci sunt astfel de la natură.]

Caput Octavum 155

[Corpul invizibil. Despre ființa omenească care nu este făcută din *limbus*. „Căsătoria” dintre corpul din suflu și corpul din *limbus*]

Concluzie adresată medicului Joachim von Watt 158

Lucrările de medicină ale lui Paracelsus 161

Bibliografie selectivă 165

Index de termeni latini 169

Philippus Theophrastus Paracelsus

Cartea întâi

În măsura în care nimic nu poate fi înțeles fără o cunoaștere a începuturilor și a lucrurilor necesitate de acestea, este potrivit să închin această carte numită *Paramirum* în cinstea voastră, doctore Joachim von Watt, fiindcă numai dumneata susții fiecare drum ce duce spre adevăr, precum și pe aceia care îl străbat.

Într-adevăr, este potrivit să alegem o astfel de cale acum pentru a clarifica erorile medicale, fiindcă medicina este un domeniu în care laurii purtați de tine sunt binemeritați, tu fiind prețuit în rândul medicilor patriei noastre, Confederația elvețiană: de aceea, tu ești pe bună dreptate indicat ca judecător al acestor subiecte. Fiindcă mă aștept și știu că nu ești partinitor în astfel de lucruri, din moment ce nu ești interesat nici de evitarea erorii și nici de agățarea de adevăr.

Prin urmare, sunt hotărât să mă opresc asupra acestor chestiuni din respect pentru tine și să nu pierd zadarnic timpul pe care îl petrec acum în St. Gallen, ci mai curând să stănesc laude și recunoaștere pentru tine în chestiunile naturale, astfel încât tu și cu mine să nu fim dați uitării în rândul celor mulți care slujesc medicina. Într-adevăr, tu, care nu ești doar un păstrător al adevărului și nu ești cel mai neînsemnat partaș la adevăr și la afirmarea acestuia în raport cu ceea ce este

veșnic – tu nu ar trebui să fii socotit un păstrător mai puțin însemnat al adevărului în probleme ce țin de corpul în care sălășluiește ceea ce este veșnic.

De aceea, pe bună dreptate îți dedic ție această operă paramirană a mea, care începe după cum urmează.

CAPUT PRIMUM

**[Cele trei elemente constitutive ale ființei omenești.
 Focul și importanța lui: este esență a lucrurilor, sursă a
 cunoașterii și element de verificare a artei medicului.]**

Înainte de toate, medicul trebuie să știe că ființa omenească este alcătuită din trei substanțe. Căci, deși ființa omenească a fost făcută din nimic, aceasta este totuși făcută în ceva: acel ceva este împărțit în moduri. Acestea trei alcătuiesc întreaga ființă omenească și sunt însăși ființa omenească și ea este acestea [trei]; de la ele și în ele ființa omenească își are tot binele și tot răul cu privire la *physicum corpus*.

De aici rezultă că medicul ar trebui să știe distribuția acestora și să le recunoască alcătuirea, păstrarea și descompunerea. Căci din acestea trei se constituie întregul, jumătatea și cea mai mică parte a sănătății și a bolii, prin aceasta stabilindu-se cât de mare este și cât de multă sănătate predominantă, precum și echilibrul bolii. Căci medicul nu trebuie să nege că boala ține de echilibru, de număr și de măsură¹.

Situația fiind de acest astfel, trebuie mai întâi prezentată sursa tuturor acestor lucruri: din ce se nasc ele. Acesta este cel mai necesar subiect în vederea introducerii și trebuie astfel

abordat primul. În plus, moartea intră de asemenea în proces când se ia viața de la cele trei, a căror legătură este viața și ființa omenească. În consecință, din aceste trei substanțe purced toate cauzele, originile și toată înțelegerea bolilor, precum și semnele, naturile și proprietățile lor și orice altceva ar avea nevoie să știe medicul.

Prin urmare, este necesar ca cele trei lucruri să fie recunoscute de către medic și să fie înțelese în toate proprietățile lor, ce sunt și cum însănătoșesc sau îmbolnăvesc oamenii. Căci ține de domeniul unui singur corp de cunoaștere faptul de a ști dacă ființa omenească este sănătoasă și cum este sau cum devine bolnavă. Fiindcă așa cum boala se naște din sănătate, la fel și sănătatea se naște din boală. Din acest motiv, medicul trebuie să știe nu doar originea bolii, dar și modul în care se reface sănătatea. Însă, medicii au făcut din lumina naturii un lucru netrebuincios, falsificând-o; ei nu au înțeles cele trei substanțe ale naturii, ci în schimb, au respins [natura] și s-au agățat de explicația oferită de propriile lor minți, plâsmuind fără lumina naturii.

S-a petrecut astfel, în ciuda faptului că niciun medic nu poate stabili temeiul bolii sau chiar al ființei omenești fără o mărturie suficientă din partea luminii naturii. Lumina este lumea cea mare¹. Căci așa cum aurul este trecut prin foc a șaptea oară, tot astfel și medicul trebuie să fie încercat prin foc a șaptea oară și chiar de mai multe ori. Adică focul încearcă cele trei substanțe și le înfățișează imaculate și limpezi, pure și curate. Ceea ce înseamnă că, dacă focul nu este folosit, nu rezultă nimic încercat sau dovedit. Focul lămurește toate

¹ Cf. Iov 28:25; Înt. 11:20.

¹ Adică *Macrocosmosul*.

lucrurile¹. Adică atunci când impuritatea a dispărut, rămân cele trei substanțe. Medicul este încercat, dar nu ca el să fie pârjolit, ci mai curând arta, teoria și practica lui sunt botezate prin foc². Fiindcă lucrurile acestea nu se arată ochilor celor ce lucrează pământul: ele nu pot fi percepute în felul acesta. De aceea, focul aduce la vedere ceea ce este ascuns³: acesta este modul în care *scientia* medicinei ar trebui să avanseze.

Rezultă așadar că Dumnezeu a creat medicina⁴: din acest motiv aceasta stăruie prin foc. Astfel, Dumnezeu l-a creat și pe medic, ca el să se nască prin foc. Într-adevăr, medicul este născut prin medicină, nu prin sine: de aceea, el trebuie să treacă încercarea naturii, o încercare ce presupune lumea și tot ce aceasta cuprinde. Iar tot ceea ce îl învață natura el trebuie să încredințeze înțelepciunii sale și să nu caute nimic în propria sa înțelepciune, ci doar în lumina naturii, iar apoi să deșarte această învățătură în pivnița aceluiași depozitar.

Medicul este vădit cu operațiile sale, iar natura este și ea vădită, nu ascunsă. În același fel, cauzele sănătății și bolii trebuie să fie vădite și nu ascunse. De aceea este nevoie mai întâi de foc, în care lucrurile ascunse se fac văzute. Din această vădire se naște *scientia* medicinei, fiindcă aceasta stă mărturie în consecință. În măsura în care medicul își ia ființa din medicină – fără de care nu și-ar putea-o lua, iar aceasta este mai veche decât el, iar el provine din ea și nu invers –, el trebuie să o contemple și să învețe de la ceea ce îl face pe

el și nu de la sine însuși. Astfel, înțelepciunea, arta, teoria, practica etc. medicului rezidă în însăși natura remediului, nu în medic. Cu aceasta, s-au spus destule împotriva erorii care nu este fundamentată în natură și care este mărturisită și demonstrată doar în modul prezentat aici. Fiindcă magistrul rezidă în foc, iar nu în elev.

Însă ceea ce urmează ar trebui să fie și mai lesne de înțeles. Nu există nimic în ființa omenească care să o transforme într-un medic, chiar dacă posedă *praeclarum ingenium*¹: fiindcă ea nu posedă încă nicio artă. Ea este goală precum un cutiar sau un recipient bine asamblat, care este neumplut, dar este potrivit pentru reținerea oricărui lucru pus în el, precum comoara câștigată prin mâinile noastre. Astfel, *praeclarum ingenium* este lipsit de orice experiență sau artă sau înțelepciune medicală. Însă toate cele pe care le învățăm și le experimentăm le păstrăm în acest depozit și le folosim la timpul lor.

Acum, să luăm în considerare două exemple ca să îl înțelegem și mai bine pe medic. Un exemplu este acesta. Gândiți-vă la un sticlar – de la cine și-a căpătat el arta? Nu de la el însuși: propria rațiune nu este capabilă să ajungă la așa ceva. Însă de îndată ce acesta a luat obiectele artei sale și le-a aruncat în foc, lumina naturii i-a arătat sticla. Artă a fost cuprinsă în acele recipiente. La fel este și în cazul medicului. Astfel, urmează al doilea exemplu. Un tâmplar clădește o casă: el poate plăsmui aceasta singur, din propria sa înțelepciune, dacă are lemn și o secure. Însă medicul nu poate face la fel. Deși el are medicina și un pacient, el încă nu posedă *scientia* și cunoașterea lucrurilor necesare. Dar dacă are

¹ *Ingenium*: talent, deșteptăciune, intelect, inspirație, îndemânare.

¹ Cf. I Cor. 3:12-15.

² Cf. „[Iisus] vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc” (Mat. 3:11).

³ Cf. I Cor. 3:13; 4:5.

⁴ Cf. Sir. 38:1-2: „Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul. Că de la Cel Preainalt este leacul și de la rege va lua dar”.

secura și lemnele, el ar putea într-adevăr să fie medic. Din acest motiv, el trebuie mai întâi să fie fierar, adică să poată fabrica o secură, după care *ingenium*-ul său îl va ajuta să se folosească de aceasta.

Prin urmare *praeclaritas ingenii* este un receptacul al medicinei și al științei (*scientia*) acesteia. Însă din foc vine comoara ce va fi conținută în acest receptacul. Astfel, așa cum sticlărul și-a căpătat arta sticlării de la foc, întrucât el nu știa dinainte ce face, dar făcând în acest fel a păstrat arta, tot așa, focul ne învață înțelepciunea și arta medicinei, care este încercarea prin care trece medicul.

Este adevărat că cel lipsit de experiență (adică tot ceea ce nu este născut din natură) nu vrea să-și recunoască magistrul, ci își lasă propria rațiune să slujească ca înțelepciune medicală și ca temelie medicală pe care să clădească. Aceasta înseamnă și se numește a clădi pe nisip¹.

Ceea ce este revelat prin foc nu poate fi nici conceput și nici experimentat fără foc. Fiindcă există două înțelepciuni diferite: una pe care o dobândim prin experiență și alta pe care o avem prin îndemânarea noastră. Cea căpătată prin experiență este, la rândul ei, de două feluri: una este temelie și magistrul medicului, cealaltă greșeala și seducția sa. Prima este cea pe care o primește de la foc urmând arta vulcanică a transmutării, fixării, exaltării, reducăției, perfecției și lucrurile asemănătoare ce țin de aceasta. În această experiență se găsesc cele trei substanțe, adică speciile și natura și proprietățile aflate în întreaga lume, cuprinse în toate naturile. Cealaltă

¹ Cf. Mat. 7:26: „Iar oricine aude aceste cuvinte ale Mele și nu le îndeplinește, aseamăna-se-va bărbatului nechibzuit care și-a clădit casa pe nisip”.

înțelepciune este cea în care se ivește ceva fără experiența mai sus pomenită. Ceea ce la un moment dat s-a dovedit a fi de un fel, nu se dovedește întotdeauna a fi de acest fel – este vorba de sprijinirea, temelie și construcția pornind de la o astfel de experiență. Eroarea se sprijină pe o zidire fără temelie, eroare ce este poleită cu sofisme născocite. Dacă cel care susține o astfel de cunoaștere s-ar gândi la ea, s-ar putea întreba: cine este cel care îți oferă această informație? Este persoana aceea. Și cine i-o oferă? Ei bine, altcineva. Și tot așa, mergând înapoi până la primul de la care o au toți ceilalți. De aceea, se ajunge la *vulcanus* și *spagiricus* și așa mai departe.

Să se știe că nu ar trebui să fim instruiți de acest soi de zvonire sau de tălmăcire a remediului. Mai curând, ar trebui să întrebăm cum s-a întâmplat instruirea celui dintâi? Să facem și noi la fel. Să ne învețe și pe noi acela care l-a învățat pe el. Natura *in vulcano* ar trebui să ne fie învățătoare de asemenea. Căci atunci când cineva spune: „Fă cutare lucru și vei fi mântuit”, trebuie să știm cine este cel care a spus-o. Așa se ajunge la cel care este mântuirea *per se*, temelie adevărului. Tot așa și în cazul nostru: dacă nu pătrundem în remediul propriu-zis – care este natura ca artă – nu vom fi medici. Căci dacă doresc ca temeiul să fie stabil și rodnic, atunci nu trebuie să vorbesc despre lucrurile nevăzute, ci mai curând despre lucrurile care pot fi văzute. Fiindcă medicul este vrednic de laudă multă, căci noi suntem cei care l-am văzut pe Dumnezeu înaintea ochilor noștri, ascultându-l pe mântuitorul nostru ca temelie a adevărului. Însă remediul este și mai clar prezent înaintea noastră și ar trebui să îl primim în mod vădit și nu prin vis, în mod palpabil și nu ca pe o umbră. Totuși, aceste lucruri au fost

prezentate ca ceva nevăzut de către cei care nu au avut ochii de foc. De aici a apărut eroarea pe care se sprijină medicina fără temeii. Este greu de crezut că în ființa omenească există patru umori cu tot ceea ce se spune că ține de ele¹: aceasta este o chestiune de credință. Astfel, medicina nu ar trebui să fie întemeiată pe credință, ci mai curând pe propriii noștri ochi. Numai boala și mântuirea sufletului țin de credință. Toată medicina corpului este în mod vădit în afara întregii credințe.

Însă cu aceste erori se întâmplă în același fel cu falsa credință: nu toți cei care spun „Doamne, Doamne” sunt auziți, și anume dacă nu ești medic, dar te porți ca unul, luându-ți descoperirile și spunând oamenilor „fă asta” sau „fă aia”, cu toate acestea nu vei avea rezultate bune. Fiindcă nu vei fi recunoscut de către medicină. Tu nu ești adevăratul păstor al acestor oi. Într-adevăr, medicina spune cu dreptate: „Nu te recunosc”. Fiindcă cei bolnavi trebuie să aibă medicul pe care de asemenea îl recunosc, fiindcă acesta a fost creat pentru ei. De aceea, pentru cel care are într-adevăr chemare de medic, medicina răsare din pământ² și aceasta îl recunoaște pe el și este împuternicită să-l investească și să-l respingă. Din acest motiv, trebuie să recunoaștem și să știm cele trei substanțe, care nu răsar din mințile noastre, nu din zvonuri, ci din cunoașterea experimentală a alcătuirii naturii ca temelie a unei astfel de calificări. Căci ființa omenească este învățată de lumea cea mare și nu de ființa omenească. Aceasta este concordanța care întregește medicul. Aceasta are efect atunci

¹ Aici Paracelsus ironizează teoria lui Galen referitoare la cele patru umori: sânge, limfă, bilă și splină. Acestea erau dependente de cele patru elemente: pământ, apă, aer, foc.

² Sir. 38:4.

când el înțelege lumea și ființa omenească din ea, care sunt într-adevăr același lucru și nu două lucruri diferite, așa cum voi arăta în amănunțime mai departe.

CAPUT SECUNDUM

[Prima materia. Ultima materia. Toate procesele din natură au la bază voința divină. Tria prima: sulf, mercurul și sarea sunt elementele constitutive ale ființei omenești. Limbus-ul]

Trei sunt substanțele care oferă fiecărei ființe sau lucru propriul său *corpus*. Adică fiecare *corpus* constă în trei lucruri. Numele acestor trei lucruri sunt *sulphur*, *mercurius* și *sal*. Când aceste trei lucruri sunt puse laolaltă, avem ceea ce se cheamă *corpus* și acestora nu li se adaugă decât viață și ceea ce ține de aceasta. Astfel, când iei în mână un corp, ții în mod nevăzut trei substanțe într-o singură formă. Este necesar să vorbim despre acestea trei. Fiindcă acestea sunt trei substanțe într-o singură formă și ele dau și produc sănătate întru totul. Astfel, dacă ții în mână un lemn, ai înaintea ochilor un singur corp. Însă această cunoaștere nu-ți este de folos: același lucru este știut și văzut chiar și de către țărani. Tu trebuie să studiezi și să înveți până când ești sigur că ai în mână *sulphur*, *mercurius* și *sal*.

Astfel, tu trebuie să ai cele trei lucruri în mod vizibil, tangibil și real, fiecare separat de celălalt. În acest punct, tu ai ochii cu care medicul trebuie să vadă. Tu trebuie să ai astfel de ochi pentru a percepe la fel de clar în timpul vederii ca și țăranul care vede bucata brută de lemn. Să fie acesta, de asemenea, un exemplu pentru tine că la fel trebuie să recunoști

¹ Sulf, mercur și sare.